

Ανοιχτή Πρόσβαση Δεύτερης Γενιάς: Καλλιεργώντας Υποδομές Ανοιχτών Δεδομένων για Οργανισμούς Μνήμης και Τέχνης

Πρόδρομος Τσιαβός

p.tsiavos@lse.ac.uk

EnCoRe Research Fellow

Creative Commons England and Wales Legal Project Lead

Information Systems and Innovation Group

Department of Management

London School of Economics and Political Science

Houghton Street

London WC2A 2AE

Office: +44 (0) 20 7106 1214

Fax: +44 (0) 20 7955 7385

Λέξεις Κλειδιά: Ομότιμη Παραγωγή (Commons Based Peer Production), Ανοιχτή Πρόσβαση, Ανοιχτά Δεδομένα, Creative Commons, User Generated Content.

Η ποσοτική αύξηση των οργανισμών που την τελευταία δεκαετία υιοθετούν πολιτικές Ανοιχτής Πρόσβασης έχει συνοδευτεί και από μία πιο πρόσφατη ποιοτική μεταβολή του τρόπου με τον οποίο η πρόσβαση αυτή οργανώνεται. Στα πρώτα στάδια παροχής Ανοιχτής Πρόσβασης, βασικός στόχος ήταν η διάθεση *πρωτεύοντος περιεχομένου* με άδειες Ανοιχτού Περιεχομένου (κυρίως Creative Commons ή GNU Free Documentation Licence). Τα μεταδεδομένα που χρησιμοποιούνταν για την τεκμηρίωση του σχετικού υλικού παρέμεναν στην αποκλειστική σφαίρα ελέγχου του οργανισμού που πραγματοποιούσε τη διάθεση. Ωστόσο, η ευρεία χρήση τεχνολογιών web 2.0 σε συνδιασμό με την εδώ και καιρό συσσωρευμένη ανάγκη για διαλειτουργικότητα των μεταδεδομένων, πληροφορικών σχημάτων και οντολογιών οδήγησαν σε μια προσπάθεια ποιοτικής επέκτασης των πολιτικών Ανοιχτής Πρόσβασης και στο *δευτερογενές περιεχόμενο*. Αυτό περιλαμβάνει κυρίως μετα-δεδομένα και περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες (User Generated Content). Η *βαθεία* Ανοιχτή Πρόσβαση ή Ανοιχτή Πρόσβαση δεύτερης γενιάς είναι αποτέλεσμα δύο βασικών τάσεων: Πρώτον, μια σειρά από οργανισμούς μνήμης και τέχνης, κυρίως μουσεία και εκθεσιακοί χώροι, δεν επιθυμούν να παράσχουν πλήρη ανοιχτή πρόσβαση στο πρωτογενές τους περιεχόμενο, αλλά κατανοούν τα οικονομικά-δημόσιας έκθεσης και πολιτισμικά-εκπαιδευτικά οφέλη από την ευρύτερη χρήση του περιεχομένου τους από τους τελικούς χρήστες. Κάτι τέτοιο απαιτεί την παροχή δυνατοτήτων σχολιασμού και διασύνδεσης του περιεχομένου, έστω κι αν η διάθεσή του παραμένει κεντροκοποιημένη. Δεύτερον, η σταδιακή μετατόπιση της παγκόσμιας πληροφοριακής υποδομής προς την κατεύθυνση του σημαντικού διαδικτύου (semantic web), σημαίνει ότι η εύρεση της πληροφορίας με το μικρότερο δυνατό κόστος ενθαρύνει τη χρήση ανοιχτών δεδομένων και την αντίστοιχη δόμηση της πληροφορίας στο σημείο γέννησής της. Οι τάσεις αυτές είναι ιδιαίτερες έντονες στις περιπτώσεις των οργανισμών τέχνης και μνήμης, το περιεχόμενο των οποίων (α) συναρτάται άμεσα με την παροχή σημασιολογικού συμφραζομένου από το χρήστη και (β) συχνά επαναχρησιμοποιείται ή διασυνδέεται με το περιεχόμενο άλλων αντιστοιχών οργανισμών, ειδικά προκειμένου να εξυπηρετηθούν εκπαιδευτικές ανάγκες. Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις οργανωτικές και νομικές υποδομές που είναι απαραίτητες για αυτή την επίτευξη Ανοιχτής Πρόσβασης Δεύτερης Γενιάς. Ειδικότερα εξετάζει δύο διαφορετικές πολιτικές ανοιχτών δεδομένων: (α) αυτήν που παρουσιάζεται από τα Creative Commons με την άδεια CC Zero και (β) αυτή που προτείνεται από το Open Knowledge Foundation με την Open Database Licence. Το άρθρο καταλήγει με την πρόταση μίας σειράς από στρατηγικές και εργαλεία, νομικά και οργανωτικά, που οι οργανισμοί μνήμης και τέχνης μπορούν να υιοθετήσουν προκειμένου να πετύχουν ροές αξίας ανάλογες προς τους στόχους που επιδιώκουν να πραγματοποιήσουν.

Βιογραφικό:

Ο Πρόδρομος Τσιαβός έχει εκτεταμένη εμπειρία ως σύμβουλος σε θέματα Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Τηλεπικοινωνιών, Πληροφοριακών Συστημάτων και Καινοτομίας τόσο στον ακαδημαϊκό όσο και στον ιδιωτικό χώρο. Ο κ. Τσιαβός είναι δικηγόρος Αθηνών και έχει σπουδάσει νομικά στο πανεπιστήμιο Αθηνών. Έχει μεταπτυχιακούς τίτλους στο δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών από το Queen Mary του πανεπιστημίου του Λονδίνου και στη Ανάλυση, Σχεδιασμό και Διαχείριση Πληροφοριακών Συστημάτων από το London School of Economics. Επίσης, έχει εκπονήσει τη διδακτορική του διατριβή στα τμήματα Νομικής και Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του London School of Economics. Ο κ. Τσιαβός είναι νομικός σύμβουλος στα προγράμματα Creative Commons στην Ελλάδα, Αγγλία και Ουαλία, και Νορβηγία, μέλος του Δ.Σ. συμβουλίου του οργανισμού Open Knowledge Foundation στο Λονδίνο και συνεργάτης της δικηγορικής εταιρίας Αυγερινός και Συνεργάτες στην Αθήνα. Είναι λέκτορας στο πανεπιστήμιο του Όσλο και ειδικός επιστημονικός συνεργάτης στο London School of Economics, ενώ έχει εργαστεί για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Διδάσκει το μάθημα “Διαχείριση Ανοιχτού Λογισμικού, Περιεχομένου και Καινοτομίας” στο πανεπιστήμιο του Όσλο και είναι βασικός ερευνητής στο πρόγραμμα EnCoRe για την προστασία και διαχείριση προσωπικών δεδομένων του London School of Economics. Επίσης εργάζεται ως ανεξάρτητος σύμβουλος σε θέματα αδειών ανοιχτού περιεχομένου και οργάνωσης παραγωγής για οργανισμούς του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στο χώρο του Πολιτισμού, Μνήμης, Καλλιτεχνικής παραγωγής και Εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Νορβηγία. Ο κ. Τσιαβός προεδρεύει της Ευρωπαϊκής ομάδας εργασίας για τις άδειες Creative Commons.

Εισαγωγή

Ένα από τα πιο σημαντικά ερωτήματα σε σχέση με το κίνημα της ανοιχτής πρόσβασης στο χώρο του πολιτιστικού περιεχομένου είναι εάν αυτή αυξάνεται ή μειώνεται στο τέλος της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα. Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία σε σχέση με τη χρήση αδειών ανοιχτού περιεχομένου εμφανίζουν σαφείς αυξητικές τάσεις. Οι άδειες Creative Commons, που αποτελούν το πλέον διαδεδομένο σχήμα διάθεσης ανοιχτού περιεχομένου, ξεπέρασαν τους 350 εκατομύρια χρήστες μέσα στο 2009 έχοντας περισσότερο από διπλασιαστεί μέσα στα τελευταία τρία χρόνια.

Εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο δημιουργείται αλλά και καταναλώνεται ή επαναχρησιμοποιείται το ψηφιακό περιεχόμενο, φαίνεται σχεδόν φυσικό πλέον να χρησιμοποιείται κάποια μορφή ομότιμης παραγωγής είτε στην οργάνωση της παραγωγής είτε στην επαναχρησιμοποίηση και μετατροπή του. Αυτό πολύ απλά σημαίνει ότι επειδή η εκπαιδευτική ή πολιτιστική διαδικασία στηρίζονται στη συμμετοχή και αποσκοπούν κυρίως στη μεγιστοποίηση της διάδοσης του περιεχομένου παρά στην αποκόμιση κερδών, είναι τελείως φυσικό να χρησιμοποιούνται εκείνα τα νομικά σχήματα τα οποία επιτρέπουν τη μεγιστοποίηση στην πρόσβαση του περιεχομένου.

Επιπλέον, η χρήση αδειών ανοιχτών περιεχομένου εμφανίζει τα οικονομικά χαρακτηριστικά της δικτυακής διάθεσης περιεχομένου, με άλλα λόγια όσο περισσότερο περιεχόμενο διατίθεται με άδειες ανοιχτής πρόσβασης, τόσο ευκολότερο και ελκυστικότερο είναι να διατεθεί περιεχόμενο με άδειες ανοιχτού περιεχομένου: Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά που κάνουν το ανοιχτό περιεχόμενο ελκυστικό είναι η δυνατότητα να υπάρχει ανεμπόδιστη πρόσβαση σε αυτό και άρα να είναι δυνατή η ελεύθερη επαναχρησιμοποίησή του προκειμένου να δημιουργηθεί νέο υλικό που να είναι και αυτό ελεύθερο. Κατά συνέπεια όσο περισσότερο χρησιμοποιείται το ανοιχτό περιεχόμενο τόσο πιο πιθανό είναι να αυξάνεται επειδή οι χρήστες έχουν πολλαπλά οφέλη από τη διάδοση και όχι τον περιορισμό του.

Παρά τις σχεδόν αναμφισβήτητες αυξητικές τάσεις, είναι εξίσου σημαντικό να λάβουμε υπόψη τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που εμφανίζει η ανοιχτή πρόσβαση και ο βαθμός στον οποίο η ανοιχτή πρόσβαση *εμβαθύνεται, επεκτείνεται ή εξωτερικοποιείται*. Στο σημείο αυτό χρειάζεται να εξηγήσουμε τον καθένα από τους παραπάνω όρους ξεχωριστά.

Μιλάμε για *εμβάθυνση* της ανοιχτής πρόσβασης όταν ο χρήστης έχει τη δυνατότητα όχι απλώς να επαναχρησιμοποιήσει το υλικό προκειμένου να το συνδιάσει με άλλο υπάρχον υλικό ή να το ενσωματώσει στο δικό του υλικό, αλλά είναι σε θέση και να το μετατρέψει προκειμένου να δημιουργήσει κάτι καινούργιο. Αυτή η *βαθεία* μορφή ανοιχτής πρόσβασης είναι ίσως η πιο σημαντική ποιοτικά καθώς δεν επιτρέπει απλώς την ανεύρεση και συνδυασμό του σχετικού υλικού, αλλά και τη δημιουργία καινούργιου ή την βελτίωση του υπάρχοντος. Τα οφέλη τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία είναι τα μέγιστα στο μοντέλο αυτό ανοιχτής πρόσβασης, καθώς επιτρέπει την προσαρμογή του υλικού στις ανάγκες του χρήστη, αλλά και αυξάνει τον ορίζοντα των διαθέσιμων πηγών στο ευρύτερο κοινό. Επιπλέον ενισχύει την καινοτομία και ευνοεί τη βελτίωση του υπάρχοντος υλικού.

Στην περίπτωση της *εμβάθυνσης* της ανοιχτής πρόσβασης, αξίζει να σημειωθεί ότι όσο λιγότεροι είναι οι περιορισμοί που επιβάλλονται στη δημιουργία παραγώγων έργων, τόσο αυξάνεται η διαθεσιμότητα του υλικού και αποφεύγονται θέματα διάσπασης του ανοιχτού περιεχομένου. Με άλλα λόγια, όταν μπορούν να γίνουν αλλαγές στο ανοιχτό περιεχόμενο χωρίς περαιτέρω περιορισμούς αυξάνονται οι πιθανότητες το υλικό αυτό να συνδυαστεί με οποιοδήποτε άλλο υλικό. Αντίθετα, εάν επιβάλλονται περιορισμοί, ειδικά υπό τη μορφή του Copyleft, το περιεχόμενο μπορεί να μεταβληθεί μόνο εφόσον παράγωγο έργο στηρίζεται σε πρωτότυπα έργα για τα οποία ο δημιουργός του παραγώγου έργου έχει όλα τα σχετικά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, είτε γίνονται διαθέσιμα με άδειες του ίδιου είδους. Έτσι, ακόμη και εάν το περιεχόμενο είναι διαθέσιμο με άδειες ανοιχτού περιεχομένου, εάν αυτές είναι Copyleft, τότε προκειμένου να είναι δυνατή η δημιουργία παραγώγου έργου, οι άδειες αυτές θα πρέπει να είναι συμβατές μεταξύ τους.

Η *επέκταση* της ανοιχτής πρόσβασης έχει περισσότερο οριζόντιο παρά κάθετο χαρακτήρα. Περιλαμβάνει την απλή ελεύθερη αναπαραγωγή και συνδυασμό αυτούσιου περιεχομένου από τον χρήστη. Στην περίπτωση αυτή ο χρήστης δεν είναι σε θέση να μετατρέψει το περιεχόμενο, αλλά μπορεί να το αντιγράψει ελεύθερα και να το χρησιμοποιήσει είτε όταν είναι συνδεδεμένος στο Διαδίκτυο είτε όχι. Η επέκταση της ανοιχτής πρόσβαση είναι εξαιρετικά σημαντική για μια σειρά από λόγους. Πρώτον, είναι ίσως ο ευκολότερος τρόπος για τη διάδοση του περιεχομένου καθώς επιτρέπει την αναπαραγωγή και διάθεση του από πολλαπλά σημεία. Με τον τρόπο αυτό το δίκτυο διανομής δε στηρίζεται σε ένα κεντρικό σημείο αλλά διαμορφώνεται με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο. Η επιτυχία του ομότιμου διαμοιρασμού αρχείων, έστω κι αν αυτά δεν είναι νόμιμα διαθέσιμα και δεν αποτελεί μορφή ανοιχτής πρόσβασης, είναι ενδεικτική της αποτελεσματικότητας της ελεύθερης διανομής περιεχομένου απευθείας μεταξύ των χρηστών. Δεύτερον, η επέκταση της ανοιχτής πρόσβασης επιτρέπει τη χρήση του υλικού ακόμη κι όταν ο χρήστης δεν είναι συνδεδεμένος στο Διαδίκτυο. Κάτι τέτοιο είναι ακόμη εξαιρετικά σημαντικό, γιατί σε πολλά σημεία δεν υπάρχει πρόσβαση ή αυτή είναι αργή με αποτέλεσμα το περιεχόμενο να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά.

Η *εξωτερικοποίηση* της ανοιχτής πρόσβασης είναι ίσως η πιο ενδιαφέρουσα από τις πρόσφατες τάσεις διάθεσης ψηφιακού υλικού και ταυτόχρονα ίσως η πιο ανησυχητική. Υπό μία έννοια μάλιστα δε συνιστά ανοιχτή πρόσβαση ή μάλλον η ανοιχτή πρόσβαση δεν αφορά τόσο στο περιεχόμενο όσο στα μετα-δεδομένα του. Στο σημείο αυτό χρειάζεται να αναφερθούμε πιο διεξοδικά στο τι περιλαμβάνει αυτή η εξωτερικοποίηση του ανοιχτού περιεχομένου.

Εξαιτίας των αυξητικών τάσεων τόσο στη διάδοση όσο και στην ταχύτητα του Διαδικτύου αλλά και εξαιτίας της διαθεσιμότητάς του σε μία σειρά από πλατφόρμες, είτε σε ενσύρματη είτε σε ασύρματη μορφή και σε δίκτυα τρίτης γενιάς κινητής τηλεφωνίας, είναι πολύ πιο εύκολο πλέον το περιεχόμενο να μην αποθηκεύεται εξολοκλήρου και μόνιμα στη συσκευή του χρήστη αλλά απλώς να στέλνεται με τη μορφή ροής δεδομένων που παραμένουν μόνο στην προσωρινή μνήμη της συσκευής. Κατά αυτόν τον τρόπο ο χρήστης ποτέ δεν αποκτά το περιεχόμενο αλλά απλώς έχει πρόσβαση σε αυτό. Κατά αυτόν τον τρόπο το περιεχόμενο δε φεύγει ποτέ από τους διακομιστές του σημείου διάθεσης του έργου και η πρόσβαση στο έργο δεν ταυτίζεται με τον έλεγχο σε αυτό. Πρόκειται για τον πλέον περιορισμένο τρόπο πρόσβασης στο έργο και μέχρι να βελτιωθεί η ταχύτητα και κάλυψη του Διαδικτύου υπήρξε οριακά σημαντική. Επιπλέον ξεκάθαρα ευνοεί την κεντρική διάθεση του υλικού και τις χώρες που έχουν καλή διαδικτυακή υποδομή.

Ωστόσο, με την άφιξη των τεχνολογιών Web 2.0 η κεντρική διάθεση του υλικού απέκτησε έναν τελείως διαφορετικό χαρακτήρα: οι δικαιούχοι του σχετικού υλικού σταδιακά εισήγαγαν τεχνολογίες που επιτρέπουν το σχολιασμό και διασύνδεση των υπερσυνδέσμων που αναφέρονται στο σχετικό υλικό. Η προσθήκη αυτή μετα-δεδομένων και η δυνατότητα διαμοιρασμού μεταξύ των χρηστών της πηγής του υλικού επέτρεψε ένα αποτέλεσμα παρόμοιο με αυτό της επέκτασης της ανοιχτής πρόσβασης χωρίς ο δικαιούχος του υλικού να χάνει τον έλεγχο επί του πρωτότυπου έργου.

Προφανώς, ο τρόπος αυτός διάθεσης του περιεχομένου δεν ενδείκνυται για την εμβάθυνση της πρόσβασης. Αποτελεί, ωστόσο, μια πολύ καλή λύση για περιεχόμενο στο οποίο δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πλήρης εκκαθάριση ή απόκτηση και διάθεση των δικαιωμάτων αναπαραγωγής. Επιπλέον επιτρέπει στο δικαιούχο να διατηρεί και να πιστοποιεί την ποιότητα του περιεχομένου.

Το πιο ενδιαφέρον σημείο ωστόσο έγκειται στη μετατόπιση της ομότιμης παραγωγής από το έργο στα μεταδεδομένα του. Οι χρήστες έχουν κίνητρο να μοιραστούν το σύνδεσμο για το έργο καθώς και τα όποια σχόλια σχετικά με αυτό. Με τον τρόπο αυτό βελτιώνεται η τεκμηρίωση, η ταυτοποίησή και η ταξινόμηση του υλικού και κατά συνέπεια αυξάνεται η ευρεσιμότητά του. Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό που εμφανίζουν οι συλλογές στις οποίες είναι δυνατή η χρήση τεχνολογιών Web 2.0 για την τεκμηρίωσή τους είναι ότι η ανάδειξη του περιεχομένου γίνεται με βάση τις προτιμήσεις των χρηστών και κατά συνέπεια είναι δυνατόν να υπάρξει ένα πιο σταθερό κοινό το οποίο δημιουργεί υποσυλλογές με βάση τις προτιμήσεις του. Επιπλέον, ειδικά στις περιπτώσεις αρχειακού υλικού το οποίο λόγω της φύσεως του είναι συχνά κατακερματισμένο ή ελλειπές και σε κάθε περίπτωση έχει αυξημένο κόστος τεκμηρίωσης, η συνεισφορά του κοινού το οποίο μπορεί να συνεισφέρει επιπλέον πληροφορίες ή υλικό μπορεί να είναι καταλυτική τόσο για τον εμπλουτισμό των μεταδεδομένων όσο και του ίδιου του υλικού.

Για το λόγο αυτό πολύ συχνά η εξωτερίκευση της ανοιχτής πρόσβασης δεν αποκλείει αναγκαστικά και την εμβάθυνση της ανοιχτής πρόσβασης. Ειδικά στην περίπτωση αρχειακού υλικού τα μετα-δεδομένα συχνά εμπλουτίζονται σε τέτοιο βαθμό που γίνονται μετα-περιεχόμενο. Για παράδειγμα στην περίπτωση του Memory Share του BBC οι χρήστες μπορούν όχι μόνο να εντοπίζουν αλλά και να εμπλουτίζουν το σχετικό αρχειακό υλικό με δικό τους περιεχόμενο.

Αυτό που συμβαίνει, κατά συνέπεια, είναι μια μετάβαση της ανοιχτής πρόσβασης από τον πυρήνα του έργου στα μετα-δεδομένα. Η ανοιχτή πρόσβαση στα μεταδεδομένα, εφόσον υπάρχουν οι κατάλληλες τεχνικές, οργανωτικές και νομικές υποδομές, είναι δυνατόν να αποκτήσει τέτοια δυναμική ώστε να γίνει βαθιά ανοιχτή πρόσβαση και να αφορά όχι μόνο δεδομένα αλλά και κανονικό περιεχόμενο. Για την ακρίβεια, ακριβώς επειδή στις περιπτώσεις εξωτερικής ανοιχτής πρόσβασης ο δικαιούχος ενδιαφέρεται να διατηρήσει δικαιώματα μόνο στο περιεχόμενο και όχι στα μετα-δεδομένα, η ανοιχτή πρόσβαση στα δεδομένα είναι τις περισσότερες περιπτώσεις εξ ορισμού

βαθεία: όσο περισσότερες οι αλλαγές και ο εμπλουτισμός των δεδομένων, τόσο μεγαλύτερη η αξία του κυρίως περιεχομένου.

Αλλά και πέρα από τις περιπτώσεις εμπλουτισμού των μεταδεδομένων και εμβάθυνσης της ανοιχτής πρόσβασης σε αυτά, η αύξηση της ταχύτητας και διάδοσης του Διαδικτύου σε συνδυασμό με την εισαγωγή τεχνολογιών Semantic Web (SW) οδηγεί σε ένα ακόμη ενδιαφέρον φαινόμενο: ο δικαιούχος μπορεί να έχει τη δυνατότητα να διασπάσει το περιεχόμενο του σε τόσο μικρά κομμάτια ώστε να είναι δυνατή η δυναμική ανασύνθεση του σε άλλα σημεία του Παγκοσμίου Ιστού χωρίς το ίδιο το περιεχόμενο να φύγει από τους διακομιστές του δικαιούχου. Με άλλα λόγια, το περιεχόμενο δεν είναι απαραίτητο να διανέμεται από του δικαιούχο στην ενότητα του μεγέθους της ιστοσελίδας, αλλά στο επίπεδο του αντικειμένου. Από τη στιγμή που υπάρχουν αρκετά πλούσια μεταδεδομένα που να μπορούν να περιγράψουν το περιεχόμενο σε επίπεδο στοιχείου είναι δυνατή η ανασύνθεση του περιεχομένου δυναμικά και σε οποιοδήποτε σημείο του διαδικτύου.

Η διαδικασία αυτή είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα γιατί στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία στιβαρών λεξιλογίων και οντολογιών που να μπορούν να επιτρέπουν την περιγραφή των στοιχείων κατά τέτοιο τρόπο που να καθιστούν τον εντοπισμό και ανασύνθεσή τους με τον πλέον εύκολο τρόπο. Κάποια από τα λεξιλόγια και τις οντολογίες αυτές δημιουργούνται και αυτές με τη σειρά τους με άδειες ανοιχτού περιεχομένου (όπως για παράδειγμα η οντολογία του CRM CIDOC) προκειμένου να έχουν τα μέγιστα δυνατά οφέλη από την χρήση ομότιμων μοντέλων παραγωγής, ενώ και οι περιγραφές των αντικειμένων σε επίπεδο semantic web είναι επίσης δυνατόν να γίνονται με μοντέλα ανοιχτής οργάνωσης και συνεργασίας.

Η ριζική αυτή διάσπαση του περιεχομένου αποτελεί ουσιαστικά μια επαναεισαγωγή της βαθείας ανοιχτής πρόσβασης και στο επίπεδο του περιεχομένου. Για το λόγο αυτό, στις περιπτώσεις που έχουμε γνήσια μετάβαση σε semantic web, ειδικά στις περιπτώσεις που μιλάμε για βάσεις δεδομένων, έστω κι αν τα στοιχεία (data points) δε βρίσκονται στο σημείο επαναχρησιμοποίησης και συνδυασμού τους αλλά στους διακομιστές διαφόρων παρόχων, είναι εξαιρετικά χρήσιμο να μην περιορίζονται νομικά από κλειστές άδειες ή άδειες που δεν επιτρέπουν ελεύθερο επανασυνδυασμό τους.

Συνοψίζοντας, το φαινόμενο της εξωτερίκευσης της ανοιχτής πρόσβασης εμφανίζει δύο αντίροπες τάσεις: από τη μία πλευρά η δυνατότητα παροχής πρόσβασης χωρίς να γίνεται αντιγραφή του περιεχομένου οδηγεί σε κλειστότερες άδειες αναφορικά με το κατεξοχήν περιεχόμενο και μια εξωτερίκευση της ανοιχτής πρόσβασης στα μετα-δεδομένα. Από την άλλη πλευρά, ο διαρκής εμπλουτισμός των δεδομένων οδηγεί στη δημιουργία ενός μετα-περιεχομένου το οποίο δημιουργείται οργανωμένο σε ομότιμη παραγωγή υπό όρους βαθείας ανοιχτής πρόσβασης. Τέλος, αυτό που ο Manovich αποκαλεί “βαθεία ψηφιοποίηση”, δηλαδή η έκφραση του υλικού όχι απλώς σε ψηφιακή μορφή αλλά με την παροχή πλούσιων δεδομένων semantic web οδηγεί σε μια ριζική διάσπαση του και επιτρέπει την ανασύνθεση του σε διαφορετικά σημεία του διαδικτύου σε βαθμό που να καθιστά τις πλέον ανοιχτές άδειες ως τις πλέον κατάλληλες για τη διάθεση του, επανασυνδυάζοντας με αυτόν τον τρόπο τη εξωτερικοποίηση της ανοιχτής πρόσβασης.

Είναι πολύ σημαντικό να τονιστούν δύο ακόμη στοιχεία σε σχέση με την εξωτερίκευση της ανοιχτής πρόσβασης. Πρώτον, το φαινόμενο αυτό απαντάται ιδιαίτερος έντονο σε οργανισμούς τέχνης αλλά και σε περιπτώσεις οπτικοακουστικού υλικού αρχειακού χαρακτήρα. Ο λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό είναι ότι στις περιπτώσεις αυτές ο πάροχος του περιεχομένου επιθυμεί να το διαθέτει με το μεγαλύτερο δυνατό έλεγχο ως προς την ακρίβεια του περιεχομένου όχι απαραιτήτως για λόγους οικονομικής εκμετάλλευσης του έργου όσο για λόγους διαπίστωσης ποιότητας, πιστοποίησης προέλευσης και διατήρησης της φήμης του οργανισμού που διαθέτει το υλικό. Δεύτερον, μολονότι στο αρχικό στάδιο ψηφιοποίησης η βασική φροντίδα των οργανισμών μνήμης υπήρξε το ίδιο το περιεχόμενο, στην παρούσα δεύτερη φάση ψηφιοποίησης ή βαθεία

ψηφιοποίησης, το βασικό ενδιαφέρον βρίσκεται στην τεκμηρίωση του περιεχομένου και τη διαχείριση των μεταδεδομένων. Η διαχείριση των μεταδεδομένων έχει εξαιρετική σημασία όχι μόνο γιατί επιτρέπει την καλύτερη σημαντική ταυτοποίηση και άρα επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου από άλλους οργανισμούς, όπως κυρίως η Wikipedia, αλλά και την πιστοποίηση του είδους της προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας που υπάρχει επί του σχετικού περιεχομένου. Με δεδομένη την απουσία εκ του νόμου υποχρεωτικού μητρώου πνευματικών δικαιωμάτων επί των έργων, ο ρόλος των οργανισμών μνήμης στη χαρτογράφηση της πνευματικής ιδιοκτησίας σε μία χώρα είναι καταλυτικός.

Από την ανωτέρω παράθεση των πιο πρόσφατων τάσεων στην ανοιχτή πρόσβαση γίνεται φανερό ότι ο ρόλος της διάθεσης των δεδομένων αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία καθώς αποτελεί σχεδόν προϋπόθεση για την ανεύρεση, επαναχρησιμοποίηση και διασκευή του ψηφιακού περιεχομένου. Για το λόγο αυτό είναι και αναγκαίο να έχουμε μια καλή γνώση των αδειών ανοιχτού περιεχομένου που αφορούν συγκεκριμένα δεδομένα ή συλλογές δεδομένων και του τρόπου με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους οργανισμούς μνήμης και τέχνης.

Συνολικά θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τις άδειες ανοιχτών δεδομένων σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: Πρώτον, αφιερώσεις στον Δημόσιο Τομέα ή άδειες παραίτησης από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και το ιδιόμορφο δικαίωμα προστασίας βάσεων δεδομένων. Δεύτερον, άδειες ανοιχτών δεδομένων με υποχρεώσεις αναφοράς ή ίδιου διαμοιρασμού (copyleft). Τρίτον, μεικτές άδειες παραίτησης μόνο από το ιδιόμορφο δικαίωμα του δημιουργού βάσης δεδομένων. Κάθε μία από αυτές τις κατηγορίες λειτουργεί διαφορετικά και είναι χρήσιμο να παρουσιάσουμε τόσο τα βασικά τους στοιχεία όσο και το σκεπτικό κάθε μίας από αυτές τις άδειες.

Οι πιο σημαντικές άδειες της πρώτης κατηγορίας είναι κυρίως η CC Zero και η CC Public Domain Dedication και δευτερογενώς η Public Domain Dedication του Open Data Commons.

Το σύνολο των παραπάνω αδειών ή δηλώσεων παραίτησης επιτρέπουν την αδειοδότηση περιεχομένου γενικά (πρώτη κατηγορία) και δεδομένων (δεύτερη κατηγορία) κατά τον πλέον πρόσφορο τρόπο για τη διαχείριση των δεδομένων. Το βασικό χαρακτηριστικό των αδειών αυτών είναι ότι επιτρέπουν τη μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία στην επαναχρησιμοποίηση και μετατροπή των δεδομένων σε βαθμό που στις περιπτώσεις των αφιερώσεων στο δημόσιο τομέα έχουμε την πλήρη παραίτηση από τα πνευματικά και άλλα δικαιώματα πάνω σε ένα συγκεκριμένο έργο.

Στις πρώτες εκδοχές των παραιτήσεων από τα πνευματικά δικαιώματα, επειδή αυτές δημιουργήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες αφορούσαν στην πλήρη παραίτηση όλων των σχετικών με την Πνευματική Ιδιοκτησία δικαιωμάτων. Ωστόσο, όταν οι οργανισμοί που είναι υπεύθυνοι για το σχεδιασμό των σχετικών παραιτήσεων αποφάσισαν να τις κάνουν διαθέσιμες σε ένα πιο διεθνές κοινό είδαμε μια παραλλαγή αυτής της παραίτησης ώστε να απαρτίζεται από δύο μέρη: το πρώτο μέρος μπορεί να χαρακτηριστεί ως η κυρίως παραίτηση και το δεύτερο ως άδεια στην περίπτωση που η παραίτηση δεν έχει νομική ισχύ στη χώρα εφαρμογής της άδειας. Είναι ενδιαφέρον ότι η δομή της παραίτησης είναι τέτοια ώστε να περιλαμβάνει τόσο δικαιοδοσίες οι οποίες δίνουν το μέγιστο βαθμό αυτονομίας στο άτομο και κατά συνέπεια επιτρέπουν την παραίτηση τόσο από το οικονομικό όσο και από το ηθικό δικαίωμα, όσο και δικαιοδοσίες που δεν επιτρέπουν παραίτηση από τα ηθικά δικαιώματα ή την άσκηση τους. Ειδικότερα, οι σχετικές συμβάσεις περιλαμβάνουν τις ακόλουθες διαδοχικές θέσεις: (α) για τις χώρες εκείνες όπου χωρεί παραίτηση από το ηθικό δικαίωμα, αυτή τίθεται σε ισχύ (β) για τις χώρες εκείνες που χωρεί η παραίτηση από την άσκηση του ηθικού δικαιώματος, αυτή τίθεται σε ισχύ (γ) για τις χώρες εκείνες όπου το ηθικό δικαίωμα απαιτεί ρητή δήλωση για να τεθεί σε ισχύ, η δήλωση αυτή δε γίνεται (δ) για τις χώρες εκείνες που δε χωρεί παραίτηση από το δικαίωμα ή την άσκηση του και δεν απαιτείται ρητή δήλωση για τη θέση του σε ισχύ, τα ηθικά δικαιώματα παραμένουν αναλλοίωτα. Επίσης η παραίτηση περιλαμβάνει τόσο τα πνευματικά δικαιώματα, όσο και τα συγγενικά δικαιώματα αλλά και, κυρίως, το ιδίόρρυθμο

δικαίωμα του δημιουργού της βάσης δεδομένων. Στην περίπτωση που καμία από τις παραιτήσεις αυτές δεν έχει νομική ισχύ στη χώρα του αδειοδότη, τότε έρχεται σε ισχύ μία παγκόσμια άδεια χρήσης και εκμετάλλευσης του έργου η οποία αδειοδοτεί όλα τα οικονομικά δικαιώματα του δικαιούχου, ενώ σε σχέση με το ηθικό δικαίωμα εφαρμόζονται όλες οι διατάξεις οι οποίες ισχύουν και στην παραίτηση.

Οι άδειες των Open Data Commons διαφοροποιούνται από τις άδειες των Creative Commons ως προς δύο παράγοντες: Πρώτον, σε σχέση με το αντικείμενο της αδειοδότησης και δεύτερον σε σχέση με την επιβολή όρων για τη χρήση δεδομένων. Αναφορικά με την πρώτη διαφοροποίηση, οι άδειες Open Data Commons έχουν γραφεί αποκλειστικά για βάσεις δεδομένων είτε αυτές προστατεύονται από δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας είτε από το ιδιόρρυθμο δικαίωμα του δημιουργού βάσης δεδομένων. Αυτό σημαίνει ότι στην περίπτωση των δηλώσεων παραίτησεως γίνεται ρητή διαφοροποίηση ανάμεσα στη βάση δεδομένων και στα περιεχόμενά της, ώστε να επεκτείνεται μόνο στην πρώτη και όχι στα τελευταία. Επιπλέον γίνεται ρητή αναφορά ότι τα απλά δεδομένα δεν προστατεύονται από τη σχετική νομοθεσία και κατά συνέπεια ανήκουν έτσι κι αλλιώς στο δημόσιο τομέα και δεν υπάρχει ανάγκη να αδειοδοτηθούν. Στην περίπτωση των αδειών όπως η Open Data Commons Licence Attribution και Attribution ShareAlike, η ρητή αναφορά στη βάση δεδομένων σημαίνει την ίδια διαφοροποίηση ανάμεσα σε βάση και περιεχόμενο, όπως επίσης και στη ρητή αναφορά στη μη προστασία των απλών δεδομένων. Ταυτόχρονα όμως έχουμε και την επιβολή επιπλέον περιορισμών που έχουν τον ακόλουθο χαρακτήρα: (α) το ηθικό δικαίωμα παραμένει ως έχει και επιπλέον επιβάλλονται δύο ακόμη υποχρεώσεις ηθικού χαρακτήρα σε σχέση με το ιδιόρρυθμο δικαίωμα του δημιουργού της βάσης δεδομένων: (I) αναφορά στο δημιουργό και (II) μη χρήση της επωνυμίας του αρχικού δημιουργού για το παράγωγο έργο ή παρουσίαση του παραγώγου ως πρωτοτύπου (β) το παράγωγο έργο πρέπει να διατίθεται με τους ίδιους όρους όπως το πρωτότυπο έργο (Όμοιος Διαμοιρασμός - Copyleft).

Ενδιαφέρον είναι να γίνει μια σύντομη αναφορά στον τρόπο με τον οποίο οι άδειες Creative Commons αντιμετωπίζουν το θέμα των βάσεων δεδομένων. Οι άδειες Creative Commons θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως γενικές άδειες ανοιχτού περιεχομένου υπό την έννοια ότι καλύπτουν όχι μόνο δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά και συγγενικά δικαιώματα και το ιδιόρρυθμο δικαίωμα προστασίας του δημιουργού βάσεως δεδομένων. Οι βάσεις δεδομένων στις άδειες των Creative Commons κατά συνέπεια καλύπτουν τόσο τις πρωτότυπες βάσεις που καλύπτονται από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας όσο και εκείνες που δεν έχουν το επίπεδο πρωτοτυπίας που απαιτείται προκειμένου να προστατευθούν από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και κατά συνέπεια τους παρέχεται το ιδιόρρυθμο δικαίωμα προστασίας του δημιουργού της βάσης δεδομένων. Σε σχέση με τις βάσεις δεδομένων που καλύπτονται από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, οι άδειες Creative Commons καλύπτουν το ίδιο φάσμα δικαιωμάτων και επιλογών όπως και σε άλλα έργα και στο οποίο ο συγγραφέας έχει αναφερθεί και σε άλλα άρθρα στο παρελθόν. Σε σχέση με το ιδιόρρυθμο δικαίωμα, ωστόσο, οι άδειες Creative Commons ρητά δηλώνουν παραίτηση από το σχετικό δικαίωμα και κατά συνέπεια ισοδυναμούν με τις δηλώσεις παραίτησης της προηγούμενης κατηγορίας.

Συνοψίζοντας, έχουμε τρεις κατηγορίες αδειών: Πρώτον, τις δηλώσεις παραίτησης ή γενικές άδειες παροχής όλων των οικονομικών δικαιωμάτων στο χρήστη. Δεύτερον, τις άδειες που ρητά αδειοδοτούν όλα τα δικαιώματα σχετικά με τις βάσεις δεδομένων είτε με κριτήριο Αναφοράς είτε και με κριτήριο Όμοιας Διανομής. Τρίτον, άδειες που προσφέρουν μια σειρά από επιλογές ανοιχτού περιεχομένου αλλά αναγνωρίζουν μόνο την πνευματική ιδιοκτησία ως τη νομική βάση προστασίας των βάσεων δεδομένων.

Εάν δούμε τις παραπάνω τρεις κατηγορίες ως νομικές εκφράσεις διαφορετικών προσεγγίσεων στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εξασφαλίσουμε ανοιχτή πρόσβαση σε δεδομένα. Και μας ενδιαφέρει το ερώτημα της ανοιχτής πρόσβασης στα δεδομένα εξαιτίας της διαρκώς αυξανόμενης σημασίας

που έχουν για την ανοιχτή πρόσβαση γενικότερα. Μια σύντομη αναφορά στο είδος της ανοιχτής πρόσβασης που επιδιώκουμε και στους τεχνολογικούς και οικονομικούς λόγους πίσω από την επιλογή ενός συγκεκριμένου τύπου αδειών/ δηλώσεων είναι αρκετά χρήσιμη στο σημείο αυτό.

Οι δηλώσεις παραιτήσεως από τα πνευματικά δικαιώματα και οι αντίστοιχες άδειες χρήσης/ εκμετάλευσης που καλύπτουν όλο το εύρος των σχετικών δικαιωμάτων έχουν δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα της ανάγκης για την πιο βαθειά μορφή ανοιχτής πρόσβασης. Εξαιτίας της δυνατότητας των δεδομένων να αποδομηθούν σε εξαιρετικά μικρές ενότητες που μπορούν να φτάσουν μέχρι και του σημείου του απλού δεδομένου (data points) είναι εξαιρετικά δύσκολο να εφαρμόσουμε ακόμη και τους πλέον ελαφρείς περιορισμούς στη διάδοση τους, όπως η υποχρέωση αναφοράς στον αρχικό δημιουργό. Στην περίπτωση της δημιουργίας παραγώγων δεδομένων και βάσεων δεδομένων επειδή οι ποσότητες των δεδομένων είναι τεράστιες και οι αλλαγές διαρκείς, η υποχρέωση αναφοράς μπορεί να οδηγήσει στο πρόβλημα των “πακέτων αναφοράς” (attribution stacks), τη συλλογή δηλαδή μεγάλου όγκου δεδομένων αναφοράς που σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να αυξήσουν το κόστος διαμοιρασμού και επαναδιαμόρφωσης των δεδομένων και άρα να περιορίσουν την ανοιχτή άδεια. Άλλες μορφές αδειοδότησης όπως ο παρόμοιος διαμοιρασμός επίσης μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα επαναχρησιμοποίησης και επαναδιαμόρφωσης των δεδομένων. Ο λόγος είναι ότι αυτή τη στιγμή δεν έχουμε άδειες που να επιτρέπουν διαλειτουργικότητα ανάμεσα στο περιεχόμενο και στα δεδομένα και η εισαγωγή ειδικών περιορισμών όπως η μη εμπορική χρήση ή ο παρόμοιος διαμοιρασμός μπορεί να οδηγήσει στο πρόβλημα του κατακερματισμού των κοινών. Το πρόβλημα αυτό σχετίζεται με την ύπαρξη πολλαπλών αδειών που επιτρέπουν την ανοιχτή πρόσβαση αλλά δεν επιτρέπουν τη δημιουργία παραγώγων έργων που έχουν διαφορετικούς αρχικούς όρους. Εφόσον ο όρος του παρόμοιο διαμοιρασμού επιβάλλει το παράγωγο έργο να διαμοιράζεται με τους ίδιους όρους όπως το πρωτότυπο, εάν αυτοί δεν είναι ίδιοι, τότε δεν είναι δυνατή η δημιουργία του παραγώγου έργου. Το πιο ολοκληρωμένο σύστημα παραίτησης είναι η CC Zero και για αυτό το λόγο χρησιμοποιείται από την επιστημονική κοινότητα.

Αξίζει να αναφερθεί ότι σε αρκετές περιπτώσεις το άνοιγμα των δεδομένων δε συμβαίνει παρά μόνο μετά από συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που ανταποκρίνεται στους μη νομικά δεσμευτικούς κανόνες συγκεκριμένων π.χ. ερευνητικών ή επιστημονικών κοινοτήτων. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό επειδή η CC Zero συνοδεύεται και από τεχνολογίες που παρέχουν τη δυνατότητα να εκφραστούν με απλό και αναγνωρίσιμο από μηχανές αναζήτησης τρόπο τους κανόνες που μία συγκεκριμένη κοινότητα θα ήθελε να επιβάλλει στα μέλη της. Η χρήση “μαλακών κανόνων” (soft law rules) οι οποίοι δεν έχουν νομική ισχύ αποτελεί ένα μέσο που χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο στο χώρο της ανοιχτής πρόσβασης, καθώς προτείνει με απλό και ξεκάθαρο τρόπο τους κανόνες που η κοινότητα θα ήθελε να ακολουθούν οι χρήστες του περιεχομένου ή των δεδομένων, αλλά χωρίς να επιβάλλεται στο χρήστη μέσα από νομικά δεσμευτικές άδειες χρήσης οι οποίες είναι δυνατόν να δημιουργήσουν προβλήματα συμβατότητας στο μέλλον.

Η δεύτερη κατηγορία αδειών που περιλαμβάνει ρητή αναγνώριση όλων των δικαιωμάτων πάνω σε βάσεις δεδομένων και την ανάλογη αδειοδότηση στηρίζεται στις ανάγκες συγκεκριμένων κοινοτήτων, όπως η Open Street Map (OSM) που ρητώς θέλει να έχει το στοιχείο της παρόμοιας διανομής προκειμένου να διατηρήσει την ακεραιότητά της σε σχέση με εμπορικούς παρόχους γεωγραφικών δεδομένων. Είναι ενδιαφέρον να συσχετίσουμε την προσέγγιση της δεύτερης αυτής κατηγορίας με την τρίτη που αποδέχεται την πνευματική ιδιοκτησία ως τη μόνη πηγή δικαιωμάτων πάνω σε βάσεις δεδομένων. Η φιλοσοφική προσέγγιση πίσω από την τρίτη κατηγορία είναι ότι το ιδιόρρυθμο δικαίωμα δε βοηθά στην παραγωγή των βάσεων δεδομένων, όπως έχει καταδειχθεί από τις μελέτες σχετικά με την ανάπτυξη της βιομηχανίας των βάσεων δεδομένων στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Για το λόγο αυτό και η οποιαδήποτε άδεια δεν πρέπει να εξάγει το δικαίωμα αυτό πέρα από τον Ευρωπαϊκό δικαιοχώρο. Παρά την οικονομική ορθότητα του επιχειρήματος αυτού, δεν είναι σίγουρο ότι μπορεί να λειτουργήσει στην πράξη εξαιτίας της αντίληψης μίας σειράς από Ευρωπαϊκούς δημόσιους οργανισμούς που δεν είναι διατεθειμένοι να

παραιτηθούν από το σχετικό δικαίωμα. Το πια λύση θα εφαρμοστεί τελικά αποτελεί ένα ζήτημα ακόμη ανοιχτό ιδιαίτερα ενοψη των επιλογών που θα γίνουν από μεγάλες Ευρωπαϊκές βιβλιοθήκες όπως η Βρετανική βιβλιοθήκη και κυρίως την τελική άδεια που θα χρησιμοποιήσει η Europeana.

Κλείνοντας την εισήγηση αυτή θα ήθελα να αναφερθώ στη γενικότερη τάση που παρατηρούμε στην ανοιχτή πρόσβαση αυτή την περίοδο και η οποία θα πρέπει να αποτελέσει έναυσμα για τη χάραξη των στρατηγικών σε βιβλιοθήκες τέχνης τουλάχιστον για τα επόμενα τρία με πέντε χρόνια. Η πρόσβαση στο πρωτότυπο υλικό υπό μία έννοια κλείνει καθώς διατίθεται από κεντρικά σημεία τα οποία είναι σε θέση να διασφαλίσουν την ποιότητα του περιεχομένου και της μετάβασης. Η πρόσβαση είναι ελεύθερη αλλά η επαναχρησιμοποίηση γίνεται με συγκεκριμένο τρόπο. Ταυτόχρονα, ωστόσο, αυτό το κλείσιμο στην πρόσβαση έχει συνοδευτεί από ένα άνοιγμα στον τρόπο με τον οποίο παράγονται και διατίθενται τα μετα-δεδομένα που σε αρκετές περιπτώσεις σταδιακά μεταμορφώνονται σε μετα-περιεχόμενο το οποίο παράγεται με τον πλέον ανοιχτό τρόπο με ομότιμες μορφές οργάνωσης της παραγωγής. Ταυτόχρονα η ριζική διάσπαση της πληροφορίας σε πολύ μικρές ενότητες επανεισάγει τη βαθιά ανοιχτή πρόσβαση και στο ίδιο το περιεχόμενο. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι να έχουμε ανάγκη από νομικά εργαλεία που επιτρέπουν την πλέον βαθιά πρόσβαση με τους ελάχιστους δυνατούς περιορισμούς. Εντός αυτού του συμφραζόμενου το πρόβλημα της ρύθμισης μετατίθεται σταδιακά και αυτό στην κοινότητα η οποία συμμετοχικά αποφασίζει τους κανόνες που θα διέπουν τη λειτουργία της. Ταυτόχρονα όμως οι αδειοδοτικές δομές που θα ήθελαν να χρησιμοποιήσουν μεγάλοι πάροχοι πληροφορίας ή πύλες πρόσβασης όπως οι βιβλιοθήκες δεν είναι πάντοτε συμβατές με τους πλέον διαδεδομένους τρόπους διαμοιρασμού περιεχομένου στο ανοιχτό Διαδίκτυο. Οι αποφάσεις που θα παρθούν σχετικά με τον τρόπο διαμοιρασμού των δεδομένων θα είναι καθοριστικές για την επόμενη δεκαετία στο χώρο των επιστημών της πληροφορίας. Ο ρόλος που ο κάθε οργανισμός μνήμης και πολιτισμού έχει να διαδραματίσει σε αυτό το επίπεδο είναι σημαντικός. Ακόμη σημαντικότερο, ωστόσο, είναι να επιλέξει σε πιο βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο επίπεδο εκείνες τις στρατηγικές που θα του αποφέρουν τη μεγαλύτερη οφέλεια τόσο οικονομική όσο κυρίως πολιτιστική.